

CZU 7.041.5(498)

PORTRETISTICA REGALĂ. ARTĂ ȘI MEMORIE

ROYAL PORTRAIT. ART AND MEMORY

Abstract: *This article is about the impressive album-catalogue „Royal Portraiture. Art and memory», foreword by Narcis Dorin Ion and Mircea Alexandru Hortopan, who confess about extraordinary power of suggestion of artists, but also the image of a royal Romania, in which the monarch had to assume, through image and symbol, the power and good aspirations of the nation Romanian. On this occasion, the Peleş National Museum organized an exhibition, with the generic above, which proposes the portraits of the sovereigns of Romania and their family members.*

Keywords: *exhibitions, Peleş National Museum, portraiture, culture*

Expoziția *Portretistica Regală. Artă și memorie* este organizată de Muzeul Național Peleş, în incinta unui muzeu din România și prezintă portretele suveranilor României și membrilor familiei acestora. Este meritul directorului Muzeului Național Peleş – Narcis Dorin Ion, care a organizat această expoziție și care a redactat un volum impresionant cu 270 de pagini, bogat ilustrat.

Această lucrare este prefațată de Narcis Dorin Ion și Mircea Alexandru Hortopan, care este Director de Patrimoniu la Muzeul Național Peleş. Portretele sunt prezentate cronologic și, în final, sunt nominalizați *Artiștii cu viața și opera lor*, care impresionează prin numărul impresionant de 89 pictori și sculptori. În prefața, scrisă de Narcis Dorin Ion, sunt unele precizări interesante: „De la gravuri, litografii, portrete, până la alegorii și sculpturi monumentale, portretistica membrilor Casei regale a României a avut

misiunea de a crea, dincolo de imagini, o identitate istorică și culturală a unei Româнии moderne, racordată la valorile Europei Occidentale și la principalele curente artistice din perioada respectivă.

Această galerie de chipuri regale, imortalizate în album, mărturisesc extraordinara putere de sugestie a artiștilor, dar și imaginea unei Româнии regale, în care monarhul, trebuie să asume, prin imagine și simbol, puterea și aspirațiile de bine ale națiunii române”⁴.

În prefața scrisă de Mircea Alexandru Hortopan sunt expuse multe informații deosebit de interesante legate de ARTIȘTI ÎN SLUJBA COROANEI, cum se intitulează și prefață: „În Țările Române, imaginile suveranilor și ale membrilor familiei sale erau, prin tradiție imortalizate în monumentalele portrete votive de pe latura de apus a naosului bisericilor, ctitorii domnești”.

Respectând o tradiție seculară, primul rege al României, Carol I avea să se lase portretizat împreună cu soția sa, regina Elisabeta, în toate bisericile considerate ctitorii regale. Efigiile sunt numeroase: la Catedrala Episcopală de la Curtea de Argeș (resfințită în anul 1886), Biserica parohială *Nașterea Maicii Domnului*, ctitorită de Carol I, pe Domeniu al Coroanei - Muntele Caraiman cu centru administrativ la Bușteni. O nouă ctitorie regală este și biserica mănăstirii din Sinaia, resfințită în anul 1895, unde, în tabloul votiv, apare regele Carol I și regina Elisabeta, alături de fiica lor, domnița Maria, imortalizați de pictorul danez Aage Exner (1870-1951).

Un loc aparte îl deține legătura regelui Carol I cu vechea capitală a Moldovei, Iașiul. Aici, perechea regală apare în tabloul votiv al lui Gh. Tattarescu, la *Catedrala Mitropolitană*, unde au fost prezenți la resfințirea din 1887. Și la *Biserica Trei Ierahi* și *Biserica Sf. Nicolae Domnesc*, resfințite în 1904, membrii Familiei regale române, sunt portretizați de Jean Lecomte du Noüy.

Imaginea lui Carol I a fost imortalizată de pictorii: Carol Popp de Szathmari, maltezul Amedeo Preziosi și germanul Emil Volkens la evenimente oficiale, sau în timpul călătoriilor prin țară. Aceștia surprind imaginea lui Carol I în diferite ipostaze, de obicei relaționând cu supușii săi. Scenele pline de pitoresc, ilustrează naturalizarea și deplina adaptare a prințului german în cotidianul pitoresc al țării. Pe cal, în diligență, în mijlocul țaranilor, tânărul Carol I este prezentat ca un personaj providențial, atât de modest și de potrivit în peisajul țării de adopție. În timpul și după încheierea Războiului de Independență, aceiași pictori immortalizează figura de luptător, de comandant de oști a domnitorului Carol I. Începând cu anul 1881, anul în care devine rege, imaginea lui Carol I, surprinsă de portrețiști cu faimă și cu real talent, suferă, în decurs a peste trei

Fig. 1 Coperta volumului: PORTRETISTICA REGALĂ
Regele Carol I, realizat de Jean Jules Lecomte du Noüy, 1895

Fig. 2 Ștefan cel Mare și Regele Carol I. Lucrare în bronz de Frederic Storck. 1904

⁴ Narcis Dorin Ion, *Portretistica Regală. Artă și memorie*, Ed. Magic Print, Onești, 2020, pp. 5-6.

decenii, evidente schimbări ale aspectului fizic.

Alături de regele Carol I, regina Elisabeta, provenea din același mediu înalt aristocratic unde portretele de familie, erau genul artistic consacrat. Tânăra Doamnă își asumă rolul de păstrătoare și continuatoare a tradițiilor populare. Una dintre cele mai frumoase imagini ale sale este portretul în costum popular românesc, realizat în 1872 de G.P.A.Healy.

Dar, Doamna Elisabeta este și *mama răniților*, fiind surprinsă și fixată, în această ipostază, de Karl Storck în scultura *Pietatea română*, care este expusă în holul ce precede *Sala Tronului* de la Palatul regal.

Imaginea cea mai populară este cea a reginei-poete, Carmen Sylva, care este redată de pictorul Nicolae Grigorescu, senină și diafană în cadrul unui salon, așezată la masa de lucru, unde pare să picteze unul dintre pergamentele sale. După o lungă domnie, regele Carol I lasă locul puțin cunoscutului principe moștenitor Ferdinand, care provine din același mediu aristocratic. Căsătorit cu principesa Maria de Saxa-Coburg-Gotha, tânărul principe va trăi timp de un sfert de veac, în umbra Tronului ocupat de Carol I și în siajul frumoasei și strălucitoarei sale soții. Puține sunt imaginile sale ajunse până la noi. Puținele tablouri, cu reală valoare plastică, se datorează lui Ionescu-Varo și lui Gheorghe Popovic regelui Ferdinand I fiind în uniformă militară.

Principesa Maria va oferi patronajul său societății *Tinerimea Artistică*, ce grupa tineri artiști români, care vor deveni, mai târziu, principalii pictori sau sculptori, constituind o nouă elită a artei. Regina Maria va fi portretizată de câțiva tineri artiști români printre care se numără: Nicolae Vermont, Frederic Storck, Nicolae Grimani ș.a.

Bună prietenă cu pictorii și sculptorii, pozează cu pasiune și frenezie ajungând de ordinul sutelor de picturi. Imaginea splendorii, frumuseții și maiestruozității reginei Maria a fost immortalizată de pictorul elitei aristocratice europene, Philip Làszló de Lombos, care subliniază claritatea și frumusețea chipului și surprinde privirea limpede a reginei.

Încă de la nașterea sa, în anul 1893, principele Carol, fiind primul Hohenzollern născut pe teritoriul României și primul botezat, care a practicat cultul ortodox, a fost portretizat în numeroase ipostaze.

Urcat pe Tron în anul 1930, Carol al II-lea, a fost reprezentat, atât în numismatică, medalii și în pictură și sculptură. O relație specială a avut-o suveranul cu pictorul Dimitrie Știubei, ofițer de marină și adjutant regal, cel care avea să primească privilegiul de a picta portretele regelui. Acest pictor, în anul 1930, avea să picteze un portret al

Fig. 3 Carmen Sylva ascultând glasul pădurii. Lucrare realizată de Jean Jules Lecomte du Nouÿ. 1897

Fig. 4 Regele Ferdinand.
Tabloul pictat de Philip de Làszló.
1936

suveranului în uniformă de marină, cu papion și țigară de foi în mâna dreaptă.

Pictorul László de Lombos avea să realizeze, mai târziu, portretul Marelui Voievod Mihai de Alba-Lulia, moștenitorul Tronului. S-a născut astfel cea mai frumoasă și luminoasă imagine a regelui Mihai I.

„Această scurtă retrospectivă asupra portretisticii regale din România, împreună cu reproducerile a peste 220 de opere de artă și fișele biografice a 89 de artiști plastici, oferă ocazia unei incursiuni inedite și captivante în istoria genului portretului în artele plastice românești și europene, mărturia unui secol glorios de istorie românească”.

În a doua parte a lucrării, pe 37 de pagini sunt prezentați cei 89 de artiști plastici, care au realizat una sau mai multe lucrări cu imagini ale Familiei regale. Artiștii sunt prezentați în ordine alfabetică cu informații despre activitatea lor artistică. În continuare, vom prezenta printr-o selecția personală o mică parte din acești artiști plastici:

Oscar Han (1891-1976) a fost un sculptor român, de origine germană, considerat un novator în concepții. Preocupat de tematica portretului, Oscar Han a executat efiile unor personalități ale societății românești (Nicolae Iorga, Vasile Pârvan, Constantin Brâncoveanu, Mihai Eminescu) și ale Familiei regale române. În colecția de sculptură a Muzeului Național Peleş se găsesc trei lucrări semnate de Oscar Han, una din ele înfățișează statuia regelui Carol I, din bronz, 1933 (316 x 130 cm.).

Wladimir C. Hegel (1839-1918) este reprezentantul de seamă al neoclasicismului românesc. La Paris l-a cunoscut pe scriitorul V. A. Urechia pentru care a realizat o statueta, marcând participarea acestuia la Congresul latinătății. La invitația lui V. A. Urechia, începând cu anul 1885, Hegel s-a stabilit definitiv în București. A primit comenzi din partea lui Mihai Kogălniceanu, dar și din partea oficialităților, care i-au comandat bustul poetului Vasile Alecsandri. La Muzeul Național Peleş se găsesc două lucrări ale artistului: Bustul reginei Elisabeta din marmură din 1891 și Coloana comemorativă din bronz din 1903.

Philip de László (1869-1937) face parte dintr-o familie evreiască modestă din Budapesta. În anul 1903, survine prima comandă din partea împăratului Franz Joseph, iar la 1908 execută portretul președintelui american Theodor Roosevelt. Cea mai importantă recunoaștere a muncii sale vine din anul 1912, când suveranul de la Viena îl înnoobilează. Contactează cu Casa regală a României în anul 1924, în timpul turneului european organizat în Elveția, Franța, Belgia și Marea Britanie. Primul portret,

Fig. 5 Regina Maria. Tablou pictat de Philip de László. 1924

în materie de România, are în centrul său pe regina Maria.

În anul 1936, artistul este solicitat să execute trei portrete ale regelui Carol al II-lea, patru portrete ale reginei Maria și două ale Marelui Voievod Mihai. La Muzeul Național Peleş se păstrează Portretul reginei Maria, în ulei pe pânză din 1924.

Jean-Jules-Antoine Lecomte du Noüy (1842-1923). Casele regale europene apreciau pictura semnată de artistul francez. Pentru regele Carol I și regina Elisabeta artistul a onorat numeroase comenzi. Castelul Peleş păstrează trei dintre cele mai importante pânze semnate de pictorul francez, de mari dimensiuni, care înfățișează portretele severanilor României. Regele Carol I și regina Elisabeta i-au pozat în timpul vizitelor artistului la Castelul Peleş, în anii 1895 și 1897.

Costin Petrescu (1872-1954) a fost un cunoscut pictor, arhitect și maestru în arta frescei. A făcut pictură murală bisericească la mai multe biserici din țară. De-a lungul întregii cariere artistice, a realizat peste 400 de portrete. A efectuat fresca istorică din sala de concerte a Ateneului Român, a pictat interiorul Catedralei Încoronării din Alba Iulia și a conceput mantia regală pe care regele Ferdinand a purtat-o la 15 octombrie 1922, cu ocazia încoronării de la Alba Iulia. A fost un apropiat al Casei regale a României, dovadă fiind portretele făcute de pictor pentru membrii Familiei regale. O lucrare de referință este portretul reginei Elisabeta, realizat în 1913 și păstrat la Muzeul Național de Artă.

Amedeo Preziosi (1816-1882) vine în România în anii 1868 și 1869, la invitația expresă a principelui Carol I și la recomandarea sultanului Abdul-Aziz. Portretist și peisagist cunoscut, Preziosi este atras de scenele de grup, de piețele aglomerate și este impresionat de exotismul oriental al costumelor acestora. Ca și Szathmari, artistul îl însoțește pe Carol I în vizitele prin țară. La Muzeul Național Peleş se găsesc mai multe acuarele pictate de Preziosi printre care:

- Vizita principelui Carol într-un sat din Carpați (1868)
- Vizita principelui Carol la Cotroceni (1868)
- Vizita principelui Carol la Slănic Prahova (1868)
- Vizita prințelului Carol la o mănăstire de călugărițe (1868)
- Vizita prințelului Carol la mănăstirea Pasărea (1869)
- Primirea principelui Carol la Turnu-Severin (1869)
- Târg la Buzău (1868)
- Mănăstirea Hurez (1869)
- Piața din București, în fața bisericii (1868).

Raffaello Romanelli (1856- 1928) este descendentul unei familii de sculptori celebri. Devenit sculptor oficial al Casei regale române a executat o serie de busturi, statui publice din capitală și din țară și monumente funerare, precum cele din cimitirul Bellu. În colecția Muzeului Național Peleş se păstrează un *bust al regelui Carol I* din marmură și *Carol I călare* din bronz.

Lucrarea în cauză este dedicată **Portretelor Regale** și coordonată de Narcis Dorin Ion, merită toate felicitările pentru bogăția de imagini realizate de mari pictori, dar și pentru informațiile deosebit de utile privind viața și oprea unor pictori de mare valoare.

30 octombrie 2021